



The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

No endorsement of AgEcon Search or its fundraising activities by the author(s) of the following work or their employer(s) is intended or implied.

SZEMLE

NEMZETKÖZI VÁLLALATI
SZERVEZETEK A TÖKÉS-
ÉS A FEJLŐDŐ ORSZÁGOK
ÉLELMISZER-TERMELÉSÉBEN

Napjainkban a világgazdaság fejlődésének egyik legjellegzetesebb irányzata az integrációs folyamatok térhódítása. A gazdasági integráció azonban élesen megkülönböztethető formákban jelentkezik a *kapitalista*, a *fejlődő* és a *szocialista országokban*.

A FAO 1972. évi statisztikája szerint — a fejlett és közepesen fejlett országokban az 1950—1970 közötti időszakban — az iparilag előkészített élelmiszerek aránya az összes fogyasztott élelmiszerek között, meghaladja az 50%-ot. A fejlődő országokban az iparilag előkészített élelmiszerek fogyasztása megháromszorozódott, és aránya az összes elfogyasztott élelmiszereknek több, mint 20%-ára emelkedett. Egész sora alakult ezért — az utóbbi 10—15 évben — azoknak a nemzeti és nemzetek közötti nagyvállalatoknak, amelyek vagy önálló vállalati keretekben, vagy kooperációs formában lépnek a csak mezőgazdasági és a csak ipari termelés kereteiből. Ezek a vállalatok (zömükben állami támogatást élveznek) nemcsak termelik és megtermeltetik, hanem feldolgozzák, de még értékesítik is üzleteik útján az élelmiszereket. Ezek — tevékenységük során — különböző módon összefonódnak a kereskedelmi és pénzügyi vállalatokkal is; ugyanakkor erősen centralizálódva kapcsolódnak valamely nagy gazdasági tömörüléshez. A kapitalista világban, a legutóbbi 15—20 év folyamán, a termelés és a

tőke koncentrációja olyan méreteket öltött, a gazdasági, tudományos, technikai és pénzügyi hatalom annyira a különböző monopóliumok kezében koncentrálódott, hogy itt a termelés és a termékek piaci realizálása egy kisszámú, de nagyméretű ipari és pénzügyi-gazdasági formáció ellenőrzése alá került. Egyes vélemények szerint jelenleg 700 különféle jogi formában működő multinacionális érdekeltség irányítja, illetve befolyásolja a kapitalista világtermelésnek több, mint a felét.

A monopóliumoknak — a fúziók és a bekebelezések következtében — megnövekedett hatalma még inkább elmélyíti az ellentéteket az imperialista országok és a harmadik világ országai között. Az elmaradott országokból a fejlett kapitalista országokba áramló profit összege eléri az évi 5 milliárd fontot.

Ami a fejlődő országokban végbe menő integrációs folyamatokat illeti, itt két, egymással szemben ható törekvést fedezhetünk fel: egyik oldalon tanúi vagyunk egy haladó, antiimperialista tendenciának, amely megfelel az országok népei érdekeinek, elősegíti gazdasági függetlenségük megszilárdítását, szembehelyezkedésüket a neokolonializmussal és a kizsákmányolással; a másik oldalon egy antidemokratikus, imperialista jellegű irányzat bontakozik ki, amely a külföldi tőke pozícióinak megerősítésére irányul, elősegíti a fejlődő országok teljes alárendeltségét a külföldi monopóliumok és az őket támogató imperialista államok érdekeinek.

Integrációs folyamatok bontakoznak ki a szocialista országokban is. Szemben az imperialista integrációval, amely elválaszthatatlan a magántőke és a magántulajdon uralmától, a szocialista integráció úgy valósul meg, hogy valamennyi előnyét kihasználják a társadalmi tulajdonnak és annak a termelésnek, melyet a szocialista or-

szágok népei és az egész szocialista közösség érdekeinek megfelelően építenek fel. A KGST XXV. ülészakán elfogadott Komplex Program szerint ez az integráció: „... tervszerűen és tudományosan irányított folyamata a szocialista nemzetközi munkamegosztásnak, a szocialista országok gazdasági hatékonysága megszervezésének, az integrációban részt vevő országok fejlettségi szintje egymáshoz való közelítésének, a gazdasági, tudományos és technikai ágazatok közti elmélyült és tartós kapcsolatok kialakításának, a részt vevő országok által alkotott nemzetközi piac kiszélesítésének és megszilárdításának, az optimális pénzügyi és kereskedelmi kapcsolatok létrehozásának”.

A szocialista országok szakágazati és általános gazdasági egyesülései konkrét anyagi eszközökkel, tapasztalataik átadásával stb. segítik a harmadik világot, melynek gazdasági fejlődését ezáltal gyorsítják. Politikai és gazdasági, valamint társadalmi tevékenységükkel hatást gyakorolnak a világ fejlődésére, erősítik a haladó világot. Ezt mutatja az is, hogy a termelés a világon — 1960-hoz képest — 1971-ben 193%-ra nőtt. A növekedés indexe ezen belül a kapitalista országokban 175, a szocialista országokban 221, a Közös Piac országaiban 184, a KGST-tagállamokban 239%-ot ért el.¹

A nemzeti keretek között és nemzetközi szinten végbemenő ipari és pénzügyi koncentráció és centralizáció egyre inkább egységes folyamattá formálja az élelmiszerek alapanyagainak termelését, feldolgozását és az élelmiszer-kereskedelmet is.

MULTINACIONÁLIS VÁLLALATOK A KAPITALISTA ORSZÁGOKBAN

A nemzeti és nemzetközi szinten lezajló ipari-pénzügyi koncentráció és

centralizáció megmutatkozik a kapitalista világ élelmiszer-termelésének valamennyi ágazatában. Az itt végbemenő tőkekoncentráció magán viseli korunk kapitalista fejlődésének valamennyi jegyét, mindenekelőtt azt, hogy a monopóliumok kiterjesztik uralmukat a termelés, a hitel, a szolgáltatások valamennyi ágazatára, tekintet nélkül a különböző országokban működő kisebb vállalatok sokaságára. Ezen túlmenően napjaink tőkekoncentrációja nemcsak a kisebb vállalatok bekebelezése útján, hanem a legnagyobb monopóliumok egymással való fúziói útján is folyik. (Például 1969-ben bejelentették, hogy a Nestlé és az angol-holland UNILEVER egyezményt írt alá a jégkrémek és fagyasztott termékek németországi, ausztriai és olaszországi közös gyártásáról. E célból 1970-ben egy új vállalat jött létre, melynek 75%-a az UNILEVER, 25%-a a Nestlé kezében van. A fúzió végső célja az volt, hogy felszámolják a konkurrenciát és bekebelezzék a kisebb vállalatokat.)

A kapitalista világ multinacionális vállalatainál és ezek egyesüléseiben egyre erősebb folyamatként figyelhető meg az integráció, amely — mint a később felsorolt nagyvállalatok számadatai is igazolják — gazdaságosabbá, jövedelmezőbbé és hatékonyabbá teszi a termelést. A multinacionális nemzetközi konzorciumok és vállalatok tevékenységében megfigyelhető, hogy — egy-egy világrészt, sokszor az egész világot behálózva — az alapanyag-termeléstől kezdve, a feldolgozáson keresztül a fogyasztóhoz való eljuttatásig, minden funkciót ellátnak. Ez különösen jellemző az élelmiszeripari világcégekre. Például három nagy világtröszt: az United Fruit, a SWIFT és az UNILEVER feldolgozással kezdte tevékenységét, és ma már saját ültetvényein termeli meg az alapanyag jelentős részét, azt saját maga dolgozza fel, és a végterméket saját marketing-

¹ Forrás: Nemzetközi Statisztika, KSH, 1972.

je sze
juttat
Az
nagy
LEVE
létre.
miser
marga
pant,
tott h
kat, s
továb
nyom
ségi é
angol
feldol
tot is.
felhas
nyers
farmer
Az
ma 19
megke
ról 10
leti fe
élelm
18%-a
rokra
ra és
ipari
esoma
gyárt
egyéb
Az
jának
méke
fogla
mazo
ról 19
üzleti
lehet
tek, 1
és ma
erőte
nére
fejlőc
zások
23%-

² Az
kaja E

je szerint, saját hálózatán keresztül juttatja el a fogyasztóhoz.

Az élelmiszeriparban működő legnagyobb tőkecsoportosulás, az **UNILEVER**, amely a 30-as években jött létre. Elsősorban élelmiszereket és élelmiszeripari alapanyagokat termel: margarint, étolajakat és zsírokat, szappant, de ma már konzerveket, fagyaszott hús- és halféleségeket, levesporokat, sajtokat, takarmánykeverékeket, továbbá papírárut, csomagoló- és nyomdaipari anyagokat is. Érdeklési és irányítási körébe vont számos angol és nyugatnémet halászati, halfeldolgozó és halkereskedelmi vállalatot is. Az egyre növekvő mennyiségben felhasznált növényi és állati eredetű nyersanyagokat az egész világon a farmerek százazeivel termeltetik.

Az **UNILEVER** teljes üzleti forgalma 1955–1971 között — 15 év alatt — megkétszereződött; 5 milliárd dollárról 10,2-re növekedett. Ennek az üzleti forgalomnak 23%-a esik az egyéb élelmiszeripari termékek eladására, 18%-a margarinra, étolajokra és zsírokra, 19%-a mosószerekre, szappanokra és kozmetikai szerekre, 17%-a vegyipari termékekre, 6%-a papírgyártásra, csomagoló- és nyomdaipari anyagok gyártására, a maradék 17% pedig egyéb termékek között oszlik meg.

Az **UNILEVER**² 1970. évi profitjának 51%-át az élelmiszeripari termékek hozták. Az **UNILEVER** által foglalkoztatott munkások és alkalmazottak száma az 1963. évi 170 ezerrel 1973-ig 380 ezerre növekedett. Az üzleti forgalom további növekedésének lehetőségei többé-kevésbé már kimerültek, mert a Nestlé, a **SWIFT**, a Grace és más vállalatok konkurrenciája igen erős. Az **UNILEVER** ennek ellenére — a munkaiitem fokozásával, a fejlődő országokban történő beruházásokkal és más módon — 1971-ben 23%-kal magasabb tiszta profitra tett

szert, mint 1970-ben. Ugyanakkor szüntelenül növekvő nyomást gyakorol a termelőknek fizetendő árakra, a legmagasabb fokú kizsákmányolást valószínűsítve meg a fejlődő országok valamenyi dolgozójával szemben. Ezzel párhuzamosan a részvényesek mind magasabb osztalékhoz jutottak: az elmúlt 10 év folyamán a kifizetett osztalék 75,5 millió dollárról 114 millió dollárra növekedett.

Az élelmiszeripar másik hatalmas multinacionális vállalata a **Nestlé**. A részvénytársaság 1866-ban alakult, és azóta is szüntelenül növeli tevékenységi körét. Termelési szerkezete a következő: gyorsan elkészíthető reggeli italok 33%, tejtermékek, csecsemőtápszerek és diabetikus készítmények 28%, csokoládé és cukrászati termékek 24%, levesek, jégkrémek, félkész és fagyaszott élelmiszerek 15%.

A Nestlé teljes árbevétele 1969-ben 9,4 milliárd SFr-ot tett ki (mintegy 2,2 milliárd dollár), míg a tiszta profit 501 millió SFr volt (116 millió dollár).

A Nestlé jelenleg 41 országban mintegy 210 üzemet irányít, melyek 55 ezer főt foglalkoztatnak. Az adminisztratív személyzet és a kereskedelmi szektor személyzete 35 ezer fő, az összlétszám tehát mintegy 90 ezerre tehető. (E számokban nem szerepelnek azoknak a vállalatoknak a dolgozói, melyekre a Nestlé jelentős befolyást gyakorol.)

A következő nagy ipari csoportosulás a **SWIFT**, mely az Egyesült Államok legnagyobb élelmiszeripari monopóliuma. 35 ezer munkást foglalkoztat, főleg a húsiparban. A vállalat teljes egészében a belső piacra koncentrál: 113 állattenyésztő központja az ország több részének hús- és hústermékellátását biztosítja. 55 húskonzervgyára és 33 állattizsír-feldolgozó üzem van.

A **SWIFT** a legnagyobb amerikai vállalat, mely az állati és növényi termékek ipari felhasználásával foglalkozik. A vállalat másik két terméke

² Az **UNILEVER** adatainak forrása: a Szovjetsz-kaja *Economia* 1972. évi száma.

a takarmány és a műtrágya. A SWIFT, mint az amerikai belső piac legnagyobb hússzállítója, széles körű elosztó hálózattal is rendelkezik.

A kapitalista koncentráció élelmiszeriparra is kiterjedő új hullámának egy sajátos vonása van: nevezetesen a koncentrált tőke rendkívüli heterogenitása. Ez azt jelenti, hogy olyan monopóliumok és több nemzetiségű vállalatok egyesítik tőkéiket, melyek egyébként semmiféle gazdasági kapcsolatban nem állnak egymással. Létrejönnek ennek hatására az új monopolista konglomerátumok.

Ezek az új konglomerátumok, melyek napjaink ipari és pénzügyi centralizációja során jöttek létre, számos sajátossággal rendelkeznek: óriási méretek, a vállalatok rendkívül nagy száma és széles körű érdekeltségei az ipar és a gazdaság legkülönbözőbb ágazataiban, széles körű összefonódás a legkülönbözőbb pénzügyi csoportokkal.

Ez a jellegzetesség legjobban megfigyelhető az Egyesült Államokban székelő *United Fruit Company*, a hatalmas banán-, cukornád-, kakaó-, kókuszdió- és egyéb ültetvényeket műveltető cég esetében, amely tevékenységét az Antillákon, Közép-Amerikában és néhány latin-amerikai országban végzi. Exportja kiterjed az egész világra, de főleg az Egyesült Államokba szállít. A monopólium tulajdonában van egy 62 hajóból álló kereskedelmi flotta, kifejezetten trópusi gyümölcsök szállítására berendezve; egy 2700 km-es vasúthálózat; egy 1480 km-es úthálózat, valamint több élelmiszeripari üzem. A monopólium több, mint 120 ezer mezőgazdasági munkást foglalkoztat — és politikai kapcsolatait sem csekélyek.

A multinacionális vállalatoké lett a cukortermelés is. Ilyenek a *Colonial Sugar Refining* (Ausztrália), a *Tate Lyle* (Egyesült Államok), a *SAY* Cukorgyár és Cukorfinomító Vállalat (Párizs), melybe Nyugat-Európa leg-

nagyobb cukorgyárai és cukorrépa-termelői tömörülnek, mint például az *European Sugar* (Franciaország), a *Tirlemonti Cukorfinomító* (Belgium), a *BÉGHIN* Társaság (Franciaország), az *ERIDANIA* (Olaszország). Ezek a vállalatok — a cukorgyártásban élvezett hatalmi helyzetükön túlmenően — jelentős érdekeltséggel rendelkeznek az alkoholgyártásban is. Az *ERIDANIA*, mely a MONTI olajipari konzorcium leányvállalata, az egész olasz cukoriparon uralkodik, ugyanakkor kezében tartja Olaszország 5 legnagyobb független napilapját.

Az italgyártásban működő legnagyobb vállalatok a következők: az európai Coca-Cola és Pepsi-Cola vállalatok, a Dreher, a Henninger és a Princz Brau sörgyárak.

A *Coca-Cola* az egész világra kiterjedő exportot folytat, és több tízezer munkást foglalkoztat. Ez a monopólium tipikus esete az olyan multinacionális vállalatnak, ahol az anyavállalat titokban tartja a receptet és a nyersanyagokat, a leányvállalatnak csupán a kiszerezést és az elosztást engedi át, de azt is csak az anyavállalatnak való szigorú alárendeltség körülményei között.

A *dohányipar* területét azoknak az utóbbi időben létrejött egyezményeknek figyelembevételével kell vizsgálni, melyeket az Európai Közös Piac országainak monopolista csoportjai kötöttek egymással. Ezek az egyezmények kikerülhetetlenül és a legközelebbi jövőben egy nagy nemzetközi dohányipari monopólium megalakulásához fognak vezetni. Ezeknek az egyezményeknek az értelmében a Közös Piac dohány- és cigarettagyárai szabadon vihetik be termékeiket pl. Franciaországba, ugyanolyan feltételek mellett, mint a francia állami dohányipar, minden megszorítás és minden vám nélkül. Ez az egyik legjobb bizonyítéka a monopóliumok között fennálló nemzetek feletti egyetértésnek.

Ang
csatl
az El
cain t
és a
A nag
mok
rettag
márk
— m
szága
szaba
Piac
ameri
BAT
kodó
Ezzel
REM
rikai
az A
Állan
a PI
lamo
sal.
gyár
STR
BOR

A
burz
nak
nagy
szá
gokb
élelm
orszá
form
kat
ben
ráció
szer
fogla
feld
a hit
ciák
kam
gyol
befo

Angliának a Közös Piachoz való csatlakozása azt hozta magával, hogy az Európai Gazdasági Közösség piacain tömegesen jelentek meg az angol és amerikai dohányipari termékek. A nagy angol és amerikai monopóliumok az EKG-országokban több cigarettagyárat bekebeleztek, ahol saját márkájukat gyártják. Ezzel elérték — mivel a termelés a Közös Piac országában történik —, hogy cikkeikkel szabadon jelenhetnek meg a Közös Piac országában. Ezek az angol és amerikai monopóliumok a következők: *BAT* (Anglia) 120 ezer munkás; uralgó szerep a világ dohánypiacán. Ezzel egyenrangú a *RUPERT* és a *REMBRAND ROGGMANS* (Dél-Afrikai Köztársaság), a *REYNOLDS* és az *AMERICAN BRANDS* (Egyesült Államok), a *REEMTSTMA* (NSZK), a *PHILIPP MORRIS* (Egyesült Államok) együttesen 110 ezer munkással. Végül a nagy angol–amerikai gyárak: *PALL-MALL*, *LUCKY STRIKE*, *CHESTERFIELD*, *MARLBORO*.

INTEGRÁCIÓK A FEJLŐDŐ ORSZÁGOKBAN

A fejlődő országokban a nemzeti burzsoázia erőfeszítései hatással vannak a nagyvállalatok fejlődésére, de nagy hatással van rá a szocialista országok segítsége és a kapitalista országokból beáramló tőke is. Jelentős az élelmiszeripari fejlődése. A szocialista országok hitelek és közös vállalkozások formájában új élelmiszeripari bázisokat hoznak létre, amelyek többségükben a mezőgazdasági termeléssel kooperációban vagy olyan kombinátrendszerben működnek, melyek magukban foglalják az alapanyag-termelést és a feldolgozást is. A szocialista országok a hiteleket — politikai és egyéb garanciák kikötése nélkül — minimális kamattal mellett nyújtják, és nem a nagyobb profit reményében eszközlik befektetéseiket.

E területen a szocialista országok közül a *Szovjetunió* jár az élen. Gyárakat, üzemeket létesít, melyek berendezéseit, felszereléseit is szállítja, oktatást is ad. Különösen jelentős ez a segítség a fejlődő arab országok esetében (Egyiptom: Asszuáni gát), de az ázsiai fejlődő országokban (India, Bangla Des stb.) is.

A fejlődő országok iparának kialakításában segítséget nyújtunk mi is. Jelentős az a tevékenység, amelyet ezen országokban az élelmiszeripari bázis megteremtésében kifejtünk. Szállítottunk teljes malomberendezéseket *Egyiptom*, *Szíria*, *Irán*, *Irak*, *India*, *Afganisztán* részére. Ennek fő célja, hogy hozzájáruljunk az élelmiszeripari fejlesztéséhez, s egyben az iparhoz kapcsolódó mezőgazdasági bázis kialakításához.

Libanonban közös vállalkozásban — juhtej alapanyagra — sajtgyárat létesítettünk. A berendezések szállításán kívül a szakemberképzésben is részt vállaltunk. A közel-keleti, valamint az afrikai fejlődő államok részére gyümösléüzemeket létesítettünk, melyek berendezéseit is mi szállítottuk, s alkalmassá tettük a citrusfélék feldolgozására. *Ghanában* állatifehéreje-feldolgozó üzemet létesítettünk.

A közel-keleti országokban és *Algírban* konzervüzemet létesítettek segítségünkkel. E konzervüzemek egyrészt húskonzerv-, másrészt, gyümösléskonzervgyártásra vannak berendezve.

A fejlődő országok egy részében a kapitalista országokból beáramló tőke egyrészt önálló, legtöbbször kereskedelmi tevékenységgel kombinált élelmiszeripari bázisok létrehozását eredményezi, másrészt a nemzeti burzsoázia tőkéjével összefonódva hoz létre élelmiszeripari létesítményeket. Ezek közvetve a neokolonializmus különböző gazdasági támaszának szerepét tölthetik be.

A fejlődő országokba áramló tőke, szocialista viszonyok között, új mono-

polista konglomerátumok létesítéséhez vezetett. Az élelmiszeripar legjellegzetesebb tőkekonglomerátuma, a *W. R. GRACE Co.*, Peruban alakult 1954-ben. Elsőnek a textilipari és cukoripari vállalatokat tömörítette, majd működési körét fokozatosan kiterjesztette a latin-amerikai mezőgazdaságra és iparra, később a kereskedelemre és a tengeri szállításra, majd legutóbb a bankokra is. A GRACE üzleti forgalma 1970-ben 1918 millió dollár, profitja 111,3 millió dollár volt.

Profitjának 40%-a a vegyiparból, 30%-a az élelmiszeriparból, a szálloda- és vendéglátóiparból, 20%-a a textilipari különlegességek termeléséből és kiskereskedelméből, 10%-a az olajiparból, a tengeri szállításból és latin-amerikai ültetvényekből származik. A GRACE mind az 5 kontinens 48 országában rendelkezik vállalatokkal. Valamennyi leányvállalata saját nemzetközi termelési és elosztási hálózattal rendelkezik. A profit 39%-a külföldi, 19%-a európai leányvállalatoktól származik.

A GRACE irányítását különböző központi osztályok végzik, melyek a következő szektorokkal foglalkoznak: általános vegyipar, mezőgazdasági vegyipar, műanyag-feldolgozó ipar, különleges termékek, fogyasztási cikkek, természeti kincsek stb. A vezetésnek ezt a megoszlását a GRACE tevékenységének rendkívüli széles köre teszi szükségessé, hiszen érdekeltségei a tengeri szállításoktól és a vendéglői hálózattól kezdve a műtrágyagyártásig, a mesterséges megtermékenyítésig, a legkülönbözőbb vegyipari vállalatokig, a kiskereskedelemig, s egy kiadválalatig terjednek.

A GRACE európai osztályának az élelmiszerek területén elért üzleti forgalma 1970-ben 263 millió dollárra rúgott, tekintve, hogy ide tartozik az olasz Barilla leányvállalat, melynek részvényeit 80%-ban a GRACE birtokolja, és amely a világ legnagyobb

szárzástésztagyára: 135 ezer kiskereskedelmi boltot lát el áruval.

A GRACE máris magához ragadta Közép-Amerika élelmiszerpiacát, és csupán 1969-ben 70%-kal növelte forgalmát ezen a földrészén.

Az utóbbi években az az új elem figyelhető meg a multinacionális vállalatok stratégiájában, hogy nagy beruházásokat eszközölnek olyan ázsiai országokban és olyan termelési ágazatokban, amelyek jelentős számú munkacserét igényelnek. Vonatkozik ez elsősorban az élelmiszeriparra, mivel az elmaradott országokban változatlanul nagy tömegben találhatók a félig írástudatlan dolgozók, akik a tömeges munkanélküliség következtében nyomorúságos bérért is hajlandók dolgozni. Ezért ezekben az országokban hoznak létre nagyüzemeket, és ezekbe telepítik át a termelésüket.

Indiában például ezek a monopóliumok koncessziókhöz jutottak, melyek lehetővé teszik számukra, hogy az Egyesült Államokba és a kapitalista világ más országaiba exportálandó termékeiket Indiában állítsák elő, minimális termelési költséggel. Egy másik ország, amely „élvezi” ezeket az „előnyöket”, Tajvan. Tajvanon és Dél-Koreában, ahol a szakszervezeteket betiltották, és ahol gyakorlatilag semmiféle adót nem kell fizetni, több monopólium létesített nagyüzemeket.

Hasonló a helyzet Singapurban is. Ezekben az országokban a munkásoknak átlagosan évi 270 dollárt fizetnek, ami egytizede az amerikai munkások bérének, így csupán a bérek különbségéből dolgozónként 2500 dollár haszonra tesznek szert.

A nemzetközi vállalati szervezetek létrejöttét, további fúzióit a tőkés- és a fejlődő országok élelmiszer-termelésében — a mammutvállalatok konkrét gazdasági előnyei, a profit növelésének fokozódó lehetőségei mellett — az élelmiszer-fogyasztás, valamint a szervezetében végbemenő változások

is ös
tásm
orsz
alak
ben
sok
hogy
előn
szer-

A
Mik
nyés
értel
kifej
ség
inez
miki
pont
mus
melé
függ
e fü
hogy
tény
gos
gyar
ered

A
term
Érd
toro
hogy
e fa
Kül

is ösztönözték és ösztönzik. A fogyasztásnak ez a formálódása a szocialista országokban is érződik, s ha nem is alakultak még ki az élelmiszer-termelésben nemzetközi közös vállalkozások, sok minden történt annak érdekében, hogy a nemzetközi munkamegosztás előnyei a szocialista országok élelmiszer-gazdaságában is érvényesüljenek.

A szocialista országok közötti élelmiszer-gazdasági, agrár-ipari együttműködések azonban — formájukat, módszereiket és céljaikat tekintve is — alapvetően eltérnek a tőkés multinacionális vállalatoktól, ezért ezekkel külön kell foglalkoznunk.

Tamás László dr.

OPTIMÁLIS FAKTORKOMBINÁCIÓ A SERTÉSHÜSTERMELÉSBEN

Az Állattenyésztési Kutató Intézet *Mikroökonómiai problémák az állattenyésztésben* címmel megtartott kutatói értekezletén elhangzott előadásomban kifejtettem, hogy a gazdasági tevékenység értékelésére a nyereség és jövedelmezőség mércéje általában véve mind mikro-, mind makroökonómiai szempontból jól alkalmazható. Az ökonómust ezért a pénzben kifejezhető termelési függvények (monetáris termelési függvény) érdeklik. Az alapvető kérdés a függvények megoldásakor tehát az, hogy meddig jár a pótlólagos költségtényezők (faktorok) növekedésével. Hogyan függ a gazdasági tevékenység eredménye a faktorok arányától?

FAKTORARÁNY-VIZSGÁLATOK A SERTÉSHÜSTERMELÉSBEN

A termelési tényezők relatív értéke természetesen országonként változik. Érdemes tehát szemmel követni a faktorok arányváltozását több országban, hogy így következtetéseket vonjunk le a faktorok optimális kombinációjára. Különösen két tényező: a munkaerő és

az eszközök arányának a sertésenyésztés gazdasági eredményére gyakorolt hatását vizsgáltuk. Előadásom e részéről számol be e cikk

Az összehasonlítás érdekében 100 kocára vetítve — azonos állomány- és épületrotációt feltételezve — meghatároztuk a különböző állománycsoportok számára szükséges férőhelyigényt. (Mivel német területen gyakoribb a malacok utónevelése és a hizlalás két szakaszra bontása, mint az egyfázisú hizlalás, így magyar viszonyok között is ezzel a változattal számoltunk.) A szükséges férőhelyek száma alapján számítottuk ki az egy kocára vetített beruházás összegét az összehasonlított országok saját pénznemében kifejezve. Számításaink eredményét a következő oldalon közölt *1. táblázat*ba foglaltam.

Szabatos összehasonlításra az *1. táblázat* alapján, az egyes országok valutájának eltérő árfolyama miatt nyilvánvalóan aligha van mód. Megoldható azonban az összehasonlítás úgy, hogy a férőhelyek árát — a sertés értékesítési átlagárát és az átlagos munkabéreket figyelembe véve — országonként, a beruházási költség ellenében vásárolható sertéshús mennyiségében és munkaórákban fejezzük ki. Ezek a viszonyszámok a *2. táblázat*ban (59. oldal) kielégítően szemléltetik az összehasonlított országokban az általunk kiválasztott két faktor kombinációját.